

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Postępowanie nieprocesowe
Postępowanie w razie zaginięcia
lub zniszczenia akt
Postępowanie zabezpieczające

Komentarz

redakcja naukowa Olga M. Piaskowska

Małgorzata Anaszkiewicz, Magdalena Kuchnio
Joanna Parafianowicz, Aleksandra Partyk, Tomasz Partyk
Olga M. Piaskowska, Katarzyna Sacharuk, Arkadiusz Turczyn

KOMENTARZE

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Postępowanie nieprocesowe
Postępowanie w razie zaginięcia
lub zniszczenia akt
Postępowanie zabezpieczające

Komentarz

redakcja naukowa Olga M. Piaskowska

Małgorzata Anaszkiewicz, Magdalena Kuchnio
Joanna Parafianowicz, Aleksandra Partyk, Tomasz Partyk
Olga M. Piaskowska, Katarzyna Sacharuk, Arkadiusz Turczyn

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 20 września 2021 r.

Recenzent

Dr hab. Michał Krakowiak, prof. UŁ

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

JustLuk

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do poszczególnych artykułów ustawy napisali:

Małgorzata Anaszkiewicz – art. 626¹–626¹³

Magdalena Kuchnio – art. 561–567⁵, 579–589, 609, 610, 626, 627–639, 646–691

Joanna Parafianowicz – art. 560²–560¹², 610¹–625, 691¹–691¹¹

Aleksandra Partyk – art. 568–578², 590–605, 716–729

Tomasz Partyk – art. 526–543, 606–608, 730–757

Aleksandra Partyk, Tomasz Partyk – art. 544–560¹

Olga M. Piaskowska – art. 692–693²²

Katarzyna Sacharuk – art. 694¹–694⁸

Arkadiusz Turczyn – art. 506–525, 640–643

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-457-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Przedmowa

Oddajemy w Państwa ręce pierwsze wydanie drugiego tomu komentarza do Kodeksu postępowania cywilnego – jego części poświęconej przepisom obejmującym postępowanie nieprocesowe do postępowania zabezpieczającego włącznie. Komentarz obejmuje stan prawny na dzień 20 września 2021 r.

Naszym celem, podobnie jak w przypadku tomu pierwszego, było stworzenie komentarza, który w jak najszerszym zakresie odpowiadałby potrzebom praktyków. Z tego też względu jego Autorami są – wykonujący różne zawody – praktycy (sędziowie, adwokaci, radcy prawni) mający bogate doświadczenie. Komentarz zawiera szerokie orzecznictwo sądowe i praktyczne uwagi Autorów; do poglądów doktryny i teorii odnosi się jedynie w niezbędnym zakresie.

Dziękuję Przyjaciołom, Kolegom, Autorom, którzy poświęcili swój czas nie tylko na autorską pracę nad skomentowaniem poszczególnych przepisów, lecz także uwzględnianie moich uwag i propozycji. Komentarz nie powstałby, gdyby nie chęci, zaangażowanie oraz wsparcie Was wszystkich.

Olga M. Piaskowska

USTAWA

z dnia 17 listopada 1964 r.

Kodeks postępowania cywilnego

(Dz.U. z 2020 r. poz. 1575; zm.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1578, poz. 2320;
z 2021 r. poz. 11, poz. 1090, poz. 1655, poz. 1666, poz. 1177)

(wyciąg)

CZĘŚĆ PIERWSZA

Postępowanie rozpoznawcze

KSIĘGA DRUGA

Postępowanie nieprocesowe

TYTUŁ I

Przepisy ogólne

Art. 506. [Wszczęcie postępowania nieprocesowego]

Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszczęć postępowanie także z urzędu.

1. Zgodnie z ogólną regułą art. 13 § 1 k.p.c. sąd rozpoznaje sprawy w procesie, chyba że ustawa stanowi inaczej, a w wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach odrębnych. Według jego § 2 przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Odpowiednie stosowanie przepisów o procesie, polegające albo na ich stosowaniu wprost, albo z modyfikacjami, albo ich niestosowaniu, odnosi się również do postępowania nieprocesowego. Wymaga to niekiedy rozważenia celu postępowania nieprocesowego, które nie dotyczy tylko sporu w sferze prawnej zainteresowanego wnioskodawcy czy uczestnika, a ma w niektórych przypadkach wymiar bardziej publiczny czy wręcz „powszechny” (w szczególności księgi wieczyste, rejestry).
2. Artykuł 506 reguluje **sposoby wszczęcia postępowania nieprocesowego** – co do zasady na wniosek podmiotu posiadającego interes prawny lub z urzędu przez sąd w przypadkach określonych ustawowo.

3. Aby uchwycić postrzeganie interesu prawnego w postępowaniu nieprocesowym, należy przybliżyć stanowisko judykatury, zgodnie z którym o ile istnienie interesu prawnego we wniesieniu środka zaskarżenia (*gravamen*) wymagane jest rygorystycznie w postępowaniu procesowym, to rygoryzm ten ulega istotnemu osłabieniu w postępowaniu nieprocesowym, przynajmniej w zakresie niektórych typów postępowań toczących się w tym trybie, z racji przedmiotu danego postępowania, funkcji wydanego rozstrzygnięcia i zasięgu kognicji sądu. W postępowaniu nieprocesowym źródło interesu prawnego wynikać może z szerszego katalogu zdarzeń, a nie tylko, jak w procesie, z samego naruszenia lub zagrożenia sfery prawnej wnioskodawcy; ze zdarzeń prawnych, które wywołują konieczność uregulowania wiążących się z nimi stosunków prawnych i rodzą obiektywną potrzebę wszczęcia postępowania lub wzięcia w nim udziału. Nie zawsze decydujące znaczenie może mieć to, czy rozstrzygnięcie zapadło zgodnie z wnioskiem strony skarżącej, ale czy jest ono w rzeczywistości zgodne z prawem i rzeczywistością istniejącymi stosunkami prawnymi, obligacyjnymi i rzeczowymi. Interes wnioskodawcy może zatem polegać na tym, że zmierza on do uzyskania orzeczenia wolnego od wad; uczestnik postępowania nieprocesowego może mieć interes prawny w zaskarzeniu orzeczenia, mimo że uwzględnia ono w całości zgłoszone przez niego żądanie i dotyczy to także sytuacji, w której dany podmiot występuje jako współwnioskodawca¹. W zaprezentowanym rozwiązaniu pojmuje się więc **interes prawny szeroko**. Szerokie rozumienie interesu prawnego jako przesłanki uznania określonej osoby za zainteresowanego nie zwalnia jednak sądu od powinności dokonania oceny, na tle okoliczności każdej konkretnej sprawy, kto jest (powinien być) uczestnikiem postępowania². Istotę postępowania nieprocesowego widać również w sprawach wielopodmiotowych, w których znaczna liczba uczestników przyłącza się do wniosku, a sąd dochodzi do przekonania, że wnioskodawcy nie przysługuje prawo do udziału w nieruchomości, wówczas sąd ten nie jest uprawniony do oddalenia wniosku, gdyż brak legitymacji po stronie wnioskodawcy, w razie gdy w postępowaniu o zniesienie współwłasności udział wzięły już inne osoby, które poparły wniosek, nie powinien prowadzić do zamknięcia postępowania. Skoro istnieją wśród uczestników osoby popierające żądanie określone we wniosku, istnieje potrzeba kontynuowania postępowania i w razie potrzeby wezwania do udziału w nim innych osób, a przyłączenie się uczestnika do żądania udziału spadku i zniesienia współwłasności usuwa przeszkodę wynikającą z braku legitymacji wnioskodawcy³. Uzmysławia to **szerszą niż tylko sporna funkcję postępowania nieprocesowego**.
4. Analiza interesu prawnego zależy oczywiście od **sytuacji prawnej danego podmiotu**, co wymaga uwzględnienia **norm prawa materialnego** i wynikającego z nich **upraw-**

¹ Postanowienie SN z 15.02.2013 r., I CSK 315/12, OSNC 2013/7–8, poz. 99, z odwołaniem się do wcześniej-szych orzeczeń w uzasadnieniu, jak również postanowienie SN z 21.06.2006 r., I CK 329/05, LEX nr 488999.

² Postanowienie SN z 11.12.2013 r., IV CZ 96/13, LEX nr 1413598.

³ Postanowienie SN z 14.02.2014 r., II CSK 216/13, LEX nr 1458819.

nienia do podjęcia czynności mających materialną doniosłość prawną⁴. Niemniej jednak, mając na uwadze powyższe, w razie wątpliwości interes ten powinien być interpretowany szeroko, z uwzględnieniem **konstytucyjnego prawa do sądu**.

5. Termin „wniosek” to określenie pisma procesowego będącego podstawą wszczęcia postępowania sądowego w omawianych sprawach⁵, więc mają tu zastosowanie rygory stawiane **pierwszemu w sprawie pismu procesowemu**, tym bardziej gdy weźmie się pod uwagę regulację z art. 511 § 1, wedle której wniosek o wszczęcie postępowania powinien **czynić zadość przepisom o pozwie**, z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie (zob. art. 126 i 187)⁶.
6. Omawiana regulacja dopuszcza wszczęcie postępowania nieprocesowego z urzędu, ale musi to jednak znajdować podstawę w **normie szczególnej**⁷. Normy Kodeksu postępowania cywilnego oraz ustaw szczególnych zarówno dają (współkształtują) podstawę do przypisania legitymacji czynnej wnioskodawcy, jak i stanowią o możliwości wszczęcia postępowania przez sąd, przechodzącej często w obowiązek⁸.
7. Jak też zauważono w orzecznictwie, złożenie przez stronę wniosku w sprawie, którą sąd może wszcząć z urzędu, nie ogranicza uprawnień sądu do jej rozstrzygnięcia, natomiast ogranicza skuteczność dyspozytywnych czynności wnioskodawcy (np. w zakresie skutków cofnięcia wniosku)⁹.
8. Od złożenia wniosku należy odróżnić **sygnalizację potrzeby czy konieczności wszczęcia postępowania nieprocesowego**, np. zawiadomienie o przyjęciu do szpitala osoby chorej psychicznie¹⁰. Taka sygnalizacja wywołująca potrzebę wszczęcia postępowania nieprocesowego z urzędu, co oczywiście, nie jest tak sformalizowana jak wniosek.
9. **Stan sprawy nieprocesowej w toku** oraz jego skutki powstają generalnie z chwilą doręczenia wniosku uczestnikom. W postępowaniu nieprocesowym, z uwagi na jego specyfikę, może się jednak zdarzyć, że jedynym uczestnikiem postępowania jest wnioskodawca i wtedy doręczenie wniosku nie następuje. W takiej sytuacji za chwilę wywołującą stan sprawy w toku należy uznać chwilę podjęcia przez sąd pierwszej

⁴ Por. postanowienie SN z 27.03.2008 r., II CZ 8/08, LEX nr 794610.

⁵ Uchwała SN z 3.12.2003 r., III CZP 93/03, OSNC 2005/2, poz. 23.

⁶ Zob. też postanowienie SN z 11.03.1999 r., III CKN 201/98, LEX nr 1214424.

⁷ Postanowienie SA w Katowicach z 28.09.2012 r., I ACa 550/12, LEX nr 1223173.

⁸ W zakresie regulacji szczególnych zob. np. J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4, *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Erciński, LEX 2016, komentarz do art. 506.

⁹ Postanowienie SN z 17.09.2008 r., III CSK 56/08, LEX nr 560578.

¹⁰ Postanowienie SN z 14.11.2014 r., I CSK 653/14, OSNC 2015/12, poz. 143. Zob. też postanowienie SN z 9.01.2015 r., V CZ 89/14, LEX nr 1652708.

czynności przygotowawczej zmierzającej do rozstrzygnięcia sprawy i podobnie należałoby datować stan sprawy w toku w postępowaniu nieprocesowym wszczętym z urzędu, gdy przewiduje to ustawa¹¹.

Art. 507. [Właściwość rzeczowa]

Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

1. Komentowany przepis ustanawia **domniemanie kompetencji sądów rejonowych** we wszystkich sprawach należących do postępowania nieprocesowego, **właściwość sądu okręgowego musi więc wyraźnie wynikać z konkretnego przepisu szczególnego**¹². Wykładnia w tym przypadku powinna być ścisła, a zastrzeżenie właściwości sądów okręgowych powinno być z tej przyczyny wyraźne, aby nie zaskakiwać adresatów norm prawnych, czego wymaga zasada praworządności. Jest to regulacja ogólna właściwości rzeczowej dla postępowania nieprocesowego¹³.
2. Zgodnie z art. 18 § 1, jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy **w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości**, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi okręgowemu; postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia. Wedle zaś § 2 tego przepisu przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę sąd okręgowy może odmówić przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić ją sądowi rejonowemu, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą; postanowienie zapada w składzie trzech sędziów i wymaga uzasadnienia; ponowne przekazanie tej samej sprawy przez sąd rejonowy nie jest dopuszczalne. Jak widać przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie wprowadzają dodatkowych przedmiotowych ograniczeń zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, powinno ono mieć jednak wpływ na któryś z elementów współkształtujących rozstrzygnięcie; ubocznie można dostrzec, że może ono dotyczyć również samej właściwości tego sądu, stanowiąc swoistego rodzaju asekurację przed nieważnością postępowania.
3. Zgodnie z art. 379 pkt 6 **nieważność postępowania** zachodzi, jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

¹¹ Postanowienie SN z 26.03.1992 r., I CRN 19/92, LEX nr 9074.

¹² Uchwała SN z 3.12.2003 r., III CZP 93/03, OSNC 2005/2, poz. 23.

¹³ Zob. np. postanowienie SN z 13.08.1976 r., IV PZ 32/76, OSNC 1977/3, poz. 57; wyrok SN z 4.12.2003 r., II CK 292/02, LEX nr 602370. Odnośnie do poszczególnych rodzajów spraw zob. np. J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego...*, t. 4, red. T. Ereciński, komentarz do art. 507.

Art. 508. [Właściwość miejscowa]

§ 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego pobytu. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla m.st. Warszawy.

§ 2. W wypadku gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części.

§ 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

§ 4. Przepisu art. 48¹ nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu wieczystoksięgowym i postępowaniu rejestrowym, a także w sprawach z zakresu prawa spadkowego, z wyjątkiem spraw o stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego oraz o dział spadku.

1. Komentowana regulacja normuje w sposób ogólny zagadnienie **właściwości miejscowej sądów w postępowaniu nieprocesowym**¹⁴. Ubocznie można zauważyć, że tak określona właściwość – odrębnie ujęta w razie wniosku i w razie wszczęcia postępowania z urzędu – spójna jest z postulatami o efektywności tego postępowania. **Wyjątki** od tych zasad, ujęte w rozwiązaniach szczególnych, powinny być **interpretowane ściśle**. Niemniej jednak zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 43 § 1, jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów albo jeżeli wniosek kieruje się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, **wyбір** między tymi sądami należy do **wnioskodawcy**. Jak stanowi jego § 2, to samo dotyczy przypadku, gdy nieruchomość, której położenie jest podstawą oznaczenia właściwości sądu, jest położona w kilku okręgach sądowych. Ponadto wedle art. 45 § 1, jeżeli na podstawie przepisów kodeksu nie można w świetle okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej, **Sąd Najwyższy oznaczy sąd**, przed który należy wytoczyć powództwo, a zgodnie z § 2 – o oznaczenie sądu, przed który należy wytoczyć powództwo, występuje sąd, do którego wpłynął pozew.
2. Elastyczne jest również rozwiązanie z § 2. Charakteryzując przeszkody uniemożliwiające rozpoznanie sprawy lub podjęcie czynności, należy wskazać, że ustawodawca posłużył się tu wprawdzie wyrażeniem ogólnym, ale powinno się to sprowadzać

¹⁴ Postanowienie SN z 9.12.1975 r., I CO 9/75, OSNC 1976/10, poz. 219.

Komentarz napisany przez praktyków i z myślą o praktykach w sposób kompleksowy omawia cywilne postępowania: nieprocesowe, w razie zaginięcia lub zniszczenia akt oraz zabezpieczające, tj. przepisy księgi drugiej i czwartej oraz części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego. Uwzględnia wszystkie nowelizacje, które do 20.09.2021 r. zostały implementowane do przepisów Kodeksu w zakresie, w jakim odnoszą się do komentowanych regulacji, w tym ustawę z 30.04.2020 r. wprowadzającą zmiany dotyczące nowej kategorii spraw o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

W publikacji w przystępny sposób wyjaśniono zasady stosowania przepisów zarówno nowych, jak i tych niezmiennych, ze wskazaniem konkretnych rozwiązań kwestii powodujących problemy w praktyce. Autorzy uwzględnili obszerny przegląd orzecznictwa oraz szereg użytecznych uwag, konstrukcje teoretyczne omawiając jedynie w niezbędnym zakresie.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla praktyków prawa – sędziów, adwokatów i radców prawnych.

Olga M. Piaskowska – doktor nauk prawnych; adwokat; adiunkt w Instytucie Prawa Uniwersytetu SWPS; przez ponad 10 lat starszy asystent sędziego w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego; w 2014 r. otrzymała wyróżnienie za rozprawę doktorską w konkursie Złote Skrzydła „Dziennika Gazety Prawnej”; laureatka IV edycji rankingu Rising Stars Prawnicy – Liderzy Jutra 2015; naukowo zajmuje się postępowaniem cywilnym oraz stosowaniem EKPC w polskim porządku prawnym, w tym przewlekłością postępowania, a także badaniami nad nowymi metodami nauczania prawa – jest współautorką nowego programu studiów dla Szkoły Prawa Uniwersytetu SWPS oraz zajęć z umiejętności prawniczych; autorka i współautorka publikacji z zakresu prawa i postępowania cywilnego oraz karnego, redaktor naukowy publikacji *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz* (2019).

9788382464573 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8246-457-3

9 788382 464573

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMÓWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

